

«АҚЛЛИ» ШАҲЗОДА

Подшо ўғлини илм ва адаб ўргансин деб, Афандининг тарбиясига топширди. Орадан бир йил ўтгач, Афанди подшо ҳузурига келиб арз қилди:

– Менга тайинлаган маошингиз учун қуллук, бир йилдан бери анча аҳволимиз яхши бўлиб қолди. Аммо бир кун келиб ғазабингизга дучор бўлмасам деб қўрқаман. Шаҳзодамизнинг ақллари шу даражадаки, у зотни тарбиялаш каминанинг қўлидан келмайдиганга ўхшайди.

Подшо ўғлини бошқа тарбиячига топширди. Орадан бир йил ўтгач, тарбиячи подшо ҳузурига келиб деди:

– Подшои олам тарбия ишларимиз охирига етди, қўпчилик иштирокида шаҳзодани имтиҳон қилишлари мумкин.

Подшо хурсанд бўлиб, тарбиячига сарполар кийдирди, ўғлини тантанали суратда имтиҳондан ўтказиш учун юртнинг донишмандларини чақиртирди. Тарбиячи йиғинда гердайиб гап бошлади:

– Шаҳзодамиз менинг тарбиямда илм ва заковат бобида камолотга эришдилар. Мана, ҳозир синаб кўрасизлар. Масалан, сиз қўлингиздаги бирор нарсани яшириб туриб сўранг, шаҳзода унинг нима эканлигини муштумингизнинг туришига қараб айтиб берадилар.

Афанди дарҳол бармоғидан узугини чиқариб кафтига беркитди-да, ўртага чиқиб, шаҳзодага:

– Қани, бу нима, топинг-чи? Ўзи думалок, ўртаси тешик, – деди.

Шахзода Афандининг муштига қараб туриб, бирдан:
– Ҳа, топдим, у – тегирмон тоши! – деди.

Афанди узугини бармоғига солди-да, подшога таъзим қилиб:

– Шаҳаншоҳим, бошқа фаросат ва заковат эгалари энди шаҳарни шахзодага бўшатиб бериб, ўзлари чўл-биёбонга чикиб кета берсалар ҳам бўлар экан, – деди.

КИЙИК ҲАМ ОВМИ

Афанди подшо билан овга чиқди. Подшо бир кийикни қувиб бориб отган эди, ўки хато кетди. Ўзини жуда ҳам мерган деб, ҳар доим мактаниб юрган подшо Афандининг олдида хижолат бўлди-да, ўзини оқлай бошлади:

– Қара, Афанди, жуда муғамбир, ов кўрган қув кийик экан, менинг ўқимга чап бериб кетди-я.

Афанди подшога таскин бериб, айтди:

– Агар кийикнинг ўрнида юзта одам бўлса ҳам беҳато урган бўлар эдингиз, кийик ҳам овми!

МИНОРАЛАР ЎРМОНИ

Подшо сардорлари билан овда юриб, уч-тўрт юздан ортиқ ўқ отса ҳам бирортаси тегмади. Охири кечки пайт овдан қайтар маҳалда подшонинг отган ўки бир жайронга тегиб, уни йикитди. Хурсанд бўлган подшо тантана билан буйруқ қилди:

– Менинг ўқимдан кийик йиқилган жойга минора қурилсин!

Бу фармонни эшитган замони Афанди кулиб юборди.

«АҚЛЛИ» ШАҲЗОДА

Подшо ўғлини илм ва адаб ўргансин деб, Афандининг тарбиясига топширди. Орадан бир йил ўтгач, Афанди подшо ҳузурига келиб арз қилди:

– Менга тайинлаган маошингиз учун қуллуқ, бир йилдан бери анча ахволимиз яхши бўлиб қолди. Аммо бир кун келиб ғазабингизга дучор бўлмасам деб қўрқаман. Шаҳзодамизнинг ақллари шу даражадаки, у зотни тарбиялаш каминанинг қўлидан келмайдиганга ўхшайди.

Подшо ўғлини бошқа тарбиячига топширди. Орадан бир йил ўтгач, тарбиячи подшо ҳузурига келиб деди:

– Подшои олам тарбия ишларимиз охирига етди, кўпчилик иштирокида шаҳзодани имтиҳон қилишлари мумкин.

Подшо хурсанд бўлиб, тарбиячига сарполар кийдирди, ўғлини тантанали суратда имтиҳондан ўтказиш учун юртнинг донишмандларини чақиртирди. Тарбиячи йиғинда гердайиб гап бошлади:

– Шаҳзодамиз менинг тарбиямда илм ва заковат бобида камолотга эришдилар. Мана, ҳозир синаб кўрасизлар. Масалан, сиз қўлингиздаги бирор нарсани яшириб туриб сўранг, шаҳзода унинг нима эканлигини муштумингизнинг туришига қараб айтиб берадилар.

Афанди дарҳол бармоғидан узугини чиқариб кафтига беркитди-да, ўртага чиқиб, шаҳзодага:

– Қани, бу нима, топинг-чи? Ўзи думалок, ўртаси тешик, – деди.

Шахзода Афандининг муштига қараб туриб, бирдан:
– Ҳа, топдим, у – тегирмон тоши! – деди.

Афанди узугини бармоғига солди-да, подшога таъзим қилиб:

– Шаҳаншоҳим, бошқа фаросат ва заковат эгалари энди шаҳарни шахзодага бўшатиб бериб, ўзлари чўл-биёбонга чиқиб кета берсалар ҳам бўлар экан, – деди.

КИЙИК ҲАМ ОВМИ

Афанди подшо билан овга чикди. Подшо бир кийикни қувиб бориб отган эди, ўки хато кетди. Ўзини жуда ҳам мерган деб, хар доим мактаниб юрган подшо Афандининг олдида хижолат бўлди-да, ўзини оқлай бошлади:

– Қара, Афанди, жуда муғамбир, ов кўрган қув кийик экан, менинг ўқимга чап бериб кетди-я.

Афанди подшога таскин бериб, айтди:

– Агар кийикнинг ўрнида юзта одам бўлса ҳам бехато урган бўлар эдингиз, кийик ҳам овми!

МИНОРАЛАР ЎРМОНИ

Подшо сардорлари билан овда юриб, уч-тўрт юздан ортиқ ўқ отса ҳам бирортаси тегмади. Охири кечки пайт овдан қайтар маҳалда подшонинг отган ўки бир жайронга тегиб, уни йикитди. Хурсанд бўлган подшо тантана билан буйруқ қилди:

– Менинг ўқимдан кийик йиқилган жойга минора қурилсин!

Бу фармонни эшитган замони Афанди кулиб юборди.

Подшо аччиғланиб сўради:

– Менинг фармонимдан нима учун куласан?

– Теккан ўк учун минора қуришни буюрдилар, агар хато кетган ўқлар учун ҳам ўшандай фармони олий берганларида, худди шу биёбонда миноралар ўрмони ҳосил бўлар эди, шунга кулдим, – деб жавоб берди Афанди.

ИККИ ЭШАКНИНГ ЮКИ

Подшо, вазир ва Насриддин Афанди овга чиқишди. Йўлда подшо устидаги чакмонини ечиб Афандига берди. Бун кўрган вазир ҳам чакмонини ечиб Афандига узатди. Подшо Афандига тегажовлик қилиб:

– Афанди, устингиздаги бир эшакнинг юки бўлдимиз? – деди.

Афанди дарҳол:

– Йўқ, шохим, кўриб турибдилар-ку, икки эшакнинг юки! – деб жавоб берди.

КЕЧИРАСИЗ

Подшо кечаси йўлда кетаётган эди. Афандига дуч келиб қолди. Уни масҳараламоқчи бўлиб:

– Ия, Афанди, сизмисиз? Қоронғида мен сизни итмикин дебман! – деди.

Афанди подшога таъзим қилгани ҳолда, жавоб берди:

– Кечирасиз, шохим, сиз экансиз-у, қоронғида мен сизни билмай одаммикин дебман!

ИЧКАРИДАН ЧИҚАДИГАН ЎҒРИ

Афанди подшо саройи ёнидан ўтиб бораётган эди, қараса, саройнинг баланд девори устига яна бир пахса қўйишаётибди. Афанди тўхтаб, деворзандан сўради:

– Қўрғоннинг ўзи ҳам баланд эди-ку, нега баланд кўтараётибсизлар?

– Саройга ўғри тушмасин, деб.

Бу жавобдан ажабланган Афанди айтар эди:

– Ташқаридан тушадиган ўғрига десангиз тўғри-ку, лекин ичкаридан чиқадиган ўғрига эллик пахса девор ҳам писанд эмас!

ПОДШО ВА ИП

Афанди подшога вазир эди. Подшо ниҳоятда аҳмоқ бўлиб, чет эллардан келган элчилар, олимлар, сайёҳлар олдида бўлар-бўлмас гапларни айтиб, ҳадеб, ўз аҳмоқлигини ошқора қила берар, Афанди доим ундан хижолат бўлиб, унинг гапларини шувагани-шуваган эди. Қунларнинг бирида Афанди безор бўлганидан подшога деди:

– Бундан кейин биров билан гаплашаётганингизда, оёғингизга ип боғлай-да, бир учини кўрпача тагидан ушлаб турай, тўғри жавоб берсангиз ёки ўринли савол ташласангиз тек туравераман, айнисангиз, ипни аста тортиб қўяман.

Бу гап подшога маъқул тушди. Бир мамлакатдан элчи келганда худди шундай қилинди. Элчи кириб ўтириши билан подшо сўради:

– Қалай, мамлакатингизда ит, мушуклар семизми?

Афанди ипни секин тортди, подшо гапдан тўхтагандан кейин, Афанди элчига бу гапнинг «маъно»сини изоҳлай бошлади:

– Шохимиз шундай теглик гапирадиларки, ит, мушукнинг семизлиги халқнинг осойишта ва фаровон турмуш кечиришини кўрсатади.

Элчи бу гапдан қаноатланиб, подшога таъзим қилди. Буни кўриб подшо Афандига ўшқирди:

– Аҳмоқ, шундай чуқур гап айтган бўлсам, нега ипни тортдинг!

УЧАР ОТ

Подшо бир куни учар от мингиси келганини айтиб Афандига ёрилди.

Афанди уни лақиллатди:

– Отга қанот пайдо қилиш – илму хикмат, сабру қаноатга боғлиқ.

Подшо шошиб қолди:

– Бунинг учун нима қилиш керак?

– Астойдил ҳаракат қилсак, саман отингиз қанот чиқаради, миниб уча берасиз.

– Бунинг иложи қандай? – Сабрсизланди подшо.

Афанди узокдан даромад қила бошлади:

– Тоғлардан дори-дармон йиққани бир халта тиллау ўн йил фурсат кифоя. Эҳтимол, ўн йилга ҳам бормас.

Подшо Афандига бир халта олтин бериб, саман отини миндириб юборди.

Афанди олтин билан отни олиб тўғри уйига борди-да, воқеани хотинига айтди. Хотини ваҳимага тушган эди, Афанди уни юпатди:

– Ажаб одам экансан, уч-тўрт ой боқамизу сўйиб еймиз. Отнинг канот чиқаришига ишонган аҳмоқ «муддатидан олдин канот чиқариб учиб кетди» десак ишонмайдимиз?

ҚИРҚ МАКИЁНГА БИР ХЎРОЗ

Подшо Афандини изза қилмоқчи бўлиб, қирқ махрамига тайинлади:

– Ҳамманглар липпага биттадан тухум қистириб, ҳовузга шўнғинглар, чиқишда тухумни қўллaringда олиб чиқинглар.

Хийладан беҳабар Афанди қирқ биринчи бўлиб ҳовузга тушди. Қирқ йигит биттадан тухум кўтариб чиқди. Бунинг сабабига дарров тушунган Афанди тўғри подшонинг рўпарасига борди, икки қўлини канот қилиб қоқди-да, хўроз бўлиб қичқирди.

Подшо хайрон бўлиб:

– Афанди, бу нима қилганингиз? – деб сўради.

– Шунча макиённинг орасида битта хўроз бўлса нима қилибди, шохим! – деб жавоб берди Афанди.

ТОЛНИНГ БЎҚОҒИ

Афанди ойдин кечада йўлдан келаётган эди, узоқдан навкарлари билан овдан қайтаётган пошшони кўриб қолди-да, каттакон бир толнинг қавагига кириб беркиниб турди. Отлар одам шарпасини сезиб хурқди, пошшо тол томонга қараб бақирди:

– Кимсан!

Афанди ночор жавоб берди:

– Мен, пошшоликка қарашли толнинг бўқоғиман!

– Бўқоқ ҳам шунчалик катта бўладими?

– Фуқаро толининг бўқоғи бўлганимда кичкина эдим, тол пошшоликка ўтгандан кейин шишиб кетдим, – деди Афанди.

БИРИНЧИ АҲМОҚ

Афанди подшога вазирлик қилар эди. Кунларнинг бирида узун соқол, қотма, бошига катта салла ўраган бир киши девонга кириб, ўзининг кимё илмининг донишманди эканлигини айтиб бундай деди:

– Агар, шоҳим ижозат берсалар, кимё илмининг қуввати билан мисни олтинга айлантириб кўрсатаман.

Олтинларнинг дарагини эшитиб кўзлари чақнаган подшо буюрди:

– Мамлакатдаги ҳамма мис бу олимга йиғиб берилсин, унга сарой ичидан алоҳида хужра ажратилиб, истаганича маишат асбоблари билан таъминлансин!

Подшонинг буйруғи ижро қилинди.

Орадан беш-ўн кун ўтгач, мазкур олим подшо ҳузурига кирди-да, уч-тўрт қадок қўйма олтинни подшо олдига қўйиб арз қилди:

– Тўпланган мисларнинг бир қисмини олтинга айлантирдим, қолганларини олтин қилиш учун дориларим тугаб қолди, агар шоҳим ижозат берсалар дориларимни олиб келиб, хазинани олтин билан тўлатсам!

– Уйингга қанча вақтда бориб келасан? – сўради подшо.

– Мамлакатим жуда узок, агар шоҳона илтифот қилиб, чопқир от ва дурустрок йўл харажати билан таъминласалар бир ойда бориб келаман.

Подшо уни яхши отга миндириб, бир хуржуннинг икки кўзини олтин билан тўлдириб жўнатди.

Эртасига подшо Афандини чақиртириб бундай деди:

– Мен юртимда аҳмоқлар борлигини эшитиб ғазабланмоқдаман. Эртага ҳамма аҳмоқларнинг рўйхатини тузиб, менга келтиринг!

Афанди эртасига рўйхатни келтириб подшога топширди. Рўйхатнинг бошида ўз исмини кўрган подшо Афандига бақирди:

– Нима учун рўйхатнинг бошига мени ёзиб қўйдинг!

– Бир фирибгарга бир хуржун олтин билан арғумок берган кишини рўйхатнинг бошига ёзмай, яна каерга ёзиш мумкин, – деб жавоб берди Афанди.

– Борди-ю, у олим дориларини олиб қайтиб келиб қолса-чи, унда нима дейсиз?

– Агар қайтиб келса, жанобингизнинг исми шарифларини ўчириб, ўрнига унинг номини ёзиб қўяман!

АФАНДИ – МАЛИКУШШУАРО

Афандининг хотини ҳаммомга борган эди, ҳаммомчи: «Маликушшуаронинг хотини келади» деб ҳаммомга қўймади. Хотин уйга келиб Афандига деди:

– Сиз ҳам шоирман деб юрибсиз-да, шоир бўладиган бўлсангиз маликушшуаро бўлинг, бўлмаса жавобимни беринг!

Афанди энг яхши шеърларини бир чўнтагига, энг ёмон шеърларини иккинчи чўнтагига солиб саройга, маликушшуаро хузурига борди:

– Мен ажойиб шеърлар ёздим, сиз манзур қилсангиз, кейин хонга ўқиб берсам...

Маликушшуаронинг ўзи жуда ёмон шоир бўлса ҳам истеъдодли шоирлар ёзиб келган шеърларни бир ўқишда ёдлаб олиб, сўнг қўлёзмани эгасига қайтариб берар, шоир кетгандан кейин хонга ўқиб бериб, зўр инъом олар эди.

Бу сирни яхши билган Афанди чап чўнтагидаги бе-маза шеърларини олиб ўқиди, сўнг маликушшуародан сўради:

– Бу шеърлар сизга манзур бўлдими?

Маликушшуаро мактади:

– Шеър деган шунчалик бўлади, мана буни хонга ўқиб берсангиз бўлади, кани саройга!..

Маликушшуаро Афандини қабулхонага қўйиб, ўзи хон хузурига кирди:

– Насриддин Афандини ўғри шоир десам, менинг гапимга ишонмаган эдингиз. Шеър ёзиб келган эмиш. У қабулхонада турибди. Ижозат берсангиз, кириб ўқиб берса-ю, кейин менинг даъвойим ҳақлигига ишонсангиз.

Афандининг ўтқир шоирлигига ишонган хон ижозат берди. Афанди кириб пойгаҳдан жой олди. Ўнг чўнтагидан яхши шеърларини олиб ўқий бошлади, ҳар бир шеърни ўқиб тугатгандан кейин, маликушшуарога қараб, «бу шеър ҳам сизникими?» деб қўяр эди. Ортик даражада хурсанд бўлган хон Афандига тўн кийдириб, инъомлар бериб бўлгач, сўради:

– Ҳар бир шеърни ўқиб бўлганингиздан кейин маликушшуарога қараб «бу ҳам сизникими?» деганингизнинг сабаби нима?

Афанди қўл ковуштириб жавоб берди:

– Унинг сизга ўқиб бериб, манзур қилиб юрган шеърлари ўзиники эмас, менга ўхшаш шоирларники. Агар мен олдин бу шеърларни маликушшуарога ўқиб берганимда, сизнинг ёнингизга киришдан маҳрум бўлар эдим.

Хон тушунди, маликушшуарони бекор қилиб, ўрнига Афандини тайинлади. Афанди саройдан чиқиб, ховлиққанича уйига бориб деди:

– Хотин, хотин! Ҳаммомга бора бер, Афанди – маликушшуаро!..

ЯРИМТА ЙЎТАЛ

Пошшо Афандини мот қилолмай армонда юрар эди. Ниҳоят бир куни вазирларини тўплаб:

– Кимки Афандини мот қилса унга мамлакатнинг ярим хирожини бераман, – деди.

Вазирлар уч кечаю уч кундуз кенгашиб мот қилиш йўлини топишди, Афандини пошшонинг ҳузурига чақиришиб:

– Афанди, бизга яримта йўтал керак бўлиб қолди, ҳозир яримта йўталиб берасиз, – дейишди.

Афанди ҳеч ўйлаб ўтирмасдан дастурхондаги ҳолва кесадиган пичоқни олиб тигини оғзига қўйди-ю, қаттиқ йўталиб:

– Таксирлар, хоҳласаларинг бу ёғини олинглар, хоҳласаларинг у ёғини, – деди.

АФАНДИ МЕРГАН

Афанди мерганман деб мақтаниб юрар эди, бир куни подшо уни овга олиб чиқди. Бир жойда ўтлаб юрган кийик учраб қолди. Афанди дарров камондан ўқ узган эди, ўқи хато кетди.

– Бу сизнинг отишингиз, – деди хижолат бўлган Афанди ва яна битта ўқ узган эди, у ҳам хато кетди.

– Бу вазирингизнинг отиши, – деди ва учинчи марта ўқ отган эди, кийикка тегди.

– Мана бу Мулла Насриддиннинг отишлари, – деди Афанди.

АФАНДИ ВА ПОШШО

Бир ахмоқ пошшо шоир бўлишни ҳавас қилиб, бўлар-бўлмас гаплардан шеър тўкиди ва мақтаса керак деган умидда уни Афандига кўрсатди.

– Қалай, болабманми?

Афанди шеърни ўқиб кўриб, бурнини жийирди:

– Сиз шеър ёзмасангиз нима эди, пошшолигингизни қила бермайсизми!

Пошшо бу сўздан ғазабланиб буюрди:

– Олиб бор бунни, отхонага қамаб қўй, шеърни қаердан билади бу!..

Афанди бир ҳафта отхонада қамалиб ётди. Бу орада пошшо яна қанчадан-қанча шеърлар ёзди. Булардан бири жуда ёқиб кетди-да, Афандини чақиртирди:

– Қани, мана буларни ўқи-чи, – деди шеърларини унга бериб.

Афанди шеърларни ўқиб бўлгач, индамай ўрнидан туриб кета берди.

– Қаёқка? – деди пошшо.

Афанди унга таъзим қилгани холда деди:

– Шерингиз шу бўладиган бўлса яна отхонага, тақсир...

ДЎҚ

Афанди пошшонинг саройида хуржунини йўқотиб қўйди ва амалдорларни тўплаб:

– Яхшиликча хуржунимни топиб беринглар, бўлмаса қўлимдан келганини қиламан, – деди.

Афандининг дўкидан ҳеч ким қўрмаган бўлса ҳам, уни хафа қилишни истамай қидиришиб хуржунни топиб бердилар. Афанди хурсанд бўлиб турган эди, бир киши ундан сўради:

– Афанди, хуржунингиз топилмаганда қўлингиздан нима келарди?

Афанди дарҳол жавоб берди:

– Нима қилардим, уйимда бир эски гиламча бор эди. Шунини бузиб хуржун қилиб олар эдим.

ЎЗР

Пошшо бир куни Афандига:

– Менга шундай қаттиқ ҳазил қилгинки, мен сени ўлимга ҳукм қилай, кейин узр сўрагин, бу қилган гуноҳингдан ҳам ошиб тушсин, – деди.

Афанди кўнди. Иккови боққа кириб кетаётганларида Афанди пошшонинг биқинини чимчилаб олди. Пошшонинг аччиғи келиб:

– Аҳмоқ, бу нима қилганинг?! – деди.
– Кечирасиз, подшоҳим, – деди Афанди, – мен сизни маликаизми, дебман...

АФАНДИНИНГ ЮЛДУЗИ

Афанди бир куни пошшо саройида ўтирган эди, бир саркардага ҳазиллашиб «икки кундан кейин ўласиз», деди. Иттифоқо ҳалиги саркарда икки кундан кейин отдан йиқилиб ўлди. Пошшо унинг ўлимига Афанди сабабчи бўлди, деб ундан ўч олиш мақсадида:

– Сен саркардамнинг қачон ўлишини билдинг, энди ўзингнинг қачон ўлишингни ҳам биласанми? – деди.

Афанди пошшонинг ғазабланиб турганини фахмлаб, жавоб берди:

– Кеча оқшом юлдузимга қарасам, сиздан икки кун аввал ўлар эканман.

Пошшо Афандини ўлдиртирса, икки кундан кейин ўзининг ҳам ўлишидан қўркиб, ёмон ниятидан қайтди.

ҲАММАСИ ҲАМ ЯХШИ

Афандининг қорни очлигини билиб пошшо сўради:

– Палов яхшими, манти?

– Йўқ нарсанинг яхши-ёмонлигини қаёқдан биламан, – жавоб берди у.

Пошшо баковулини чақириб ҳар икки овқатдан буюрди. Афанди палов билан мантини еб бўлиб, деди:

– Паловни ёмон дейишга уяламан, мантини ёмонлашга тилим бормади. Бу овқатларнинг иккови ҳам ажойиб.

Агар орқасидан муздек шарбат ичилса, ундан кейин бирор фикрга келиш мумкин бўлар, – деди.

Пошшо шарбат ҳам олдириб келди.

Афанди шарбатни ҳам ичиб бўлиб деди:

– Палов ҳам, манти ҳам, бунинг кетидан ичилган шарбат ҳам яхши!

АТТАНГ

Пошшо Афандига катта бир мансаб бериб:

– Энди сиз каттароқ бир ҳовли топиб кўчинг, ҳозирги уйингиз торлик қилади, – деди.

– Аттанг, – деди Афанди пошшога, – шунчадан бери сиғиб келган уйимга энди сиғмайдиган қилиб қўйдингиз...

ОШ ЎРГАТДИ

Пошшо Афандига буюрди:

– Мана бу отга миниб, эгардан тушмасдан ҳокимни айтиб келинг!

Афанди отга миниб, ҳокимнинг уйига борди, девордан қараса, ҳоким меҳмонлари билан палов еб ўтирибди. Афанди дарҳол отдан тушди-ю, эгарни отдан олди, эгарни минганича ҳокимнинг ҳовлисига кирди. Ҳоким буни кўриб:

– Бу қанақаси? – деб сўради.

– Пошшонинг амри шу, – деди Афанди.

Афанди эгардан тушмасдан туриб, паловдан тўйиб егач, пошшонинг амрини ҳокимга айтди.

Ҳоким Афандини қойиди:

– Шу гапингизни аввал айтсангиз бўлмасмиди, бу ақлни сизга ким ўргатди?

Афанди жавоб берди:

– Ош ўргатди, бегим, ош!

ОТ КУЛЯПТИ

Пошшо Афандини бир куни овга олиб чиқди. Бир манзилда Афандини масхаралаш учун отининг пастки лабини кесиб қўйди. Афанди буни фахмлаб қолди-ю, бориб пошшонинг отининг думини кесиб қўйди.

Овдан қайтишда пошшо орқасига караб Афандига деди:

– Афанди, отингиз нега кулаётибди?

Афанди дарҳол жавоб қайтарди:

– Таксир, отингизнинг кети очилиб қолибди, шунга куляпти.

БОЙҚУШ НИМА ДЕЙДИ

Афанди «паррандаларнинг тилини биламан», деб мақтаниб юрар эди. Пошшо буни эшитиб уни овга олиб чиқди.

Йўлда кетишаётган эди, пошшо вайронада сайраб турган бир бойқушни кўриб Афандидан сўради:

– Бойқуш нима деб сайраяпти?

– Бойқуш айтдики, – деди Афанди, – Агар пошшонинг зулми шу хилда кета берса тез кунда шаҳар ҳам менинг маконимга айланади.

ПОДШОНИНГ ҚИММАТИ

Подшо бир куни Афандидан сўради:

– Афанди, менинг кадр-қимматим қанча бўлар экан?

Афанди ўйланиб туриб жавоб берди:

– Кадр-қимматингиз юз тилладан ошмайди.

Подшонинг аччиғи келиб, ғазаб билан қичқирди:

– Нега менинг кадр-қимматимни бунчалик пастга урасан, белимдаги камаримнинг ўзи юз тилла-ку!

– Ўзингизни босинг, подшоҳим, – деди Афанди, – шунинг учун юз тилла дедим-да. Агар белингиздаги камар бўлмаса, ўзингиз бир чақага ҳам арзимайсиз.

ЕРНИНГ КИНДИГИ

Подшонинг бир пакана амалдори бўйидан узун қилич тақиб юрар эди. У бир куни шу ҳолатда одамлар тўпланиб турган жойдан ўтиб қолди. Шунда биров Афандидан сўради:

– Бу қанақаси?

Афанди жавоб берди:

– Э биродар, қўяверинг! Аҳмоқ пошшо қилар ишини билмай, ер киндигини қиличга осиб қўйибди.

ЛОФ

Подшо саройида саркардалар суҳбатлашиб ўтиришар, ҳар ким ўз қаҳрамонлигини айтиб, лоф урар эди. Бир мақтанчоқ бундай деди:

– Истамбулдаги уруш шундай қаттиқ бўлдики, ўк бамисоли ёмғир бўлиб ёғар эди, душман билан ара-

лашиб кетиб қилич тагида қолибман, каллам узилиб, бўйнимнинг терисига илиниб қолибди...

Сухбатда Афанди ҳам бор эди, сўз кистирди.

– Урушда одам қизишиб кетгандан кейин шунақа бўлар экан-да, сизнинг бошингиз бўйнингизнинг терисига илиниб қолибди-ку, менинг бошим елкамдан тушиб, уч-тўрт юмалаганини билганим йўқ, уруша бердим...

ЎЛМАГАН БИЗНИНГ ЖОНИМИЗ

Подшо бир куни Афандининг олдида ойнага қараб, ўзининг хунуклигидан шикоят қилди:

– Қара, одам ҳам шунақа хунук, бадбашара бўладими?

– Бир марта ойнага қараб шунча хафа бўласиз, – жавоб берди Афанди, – ўлмаган бизнинг жонимиз: ҳар кун сизни ўн марта кўрсак ҳам чидаб юра берамиз.

ИБРАТ

Шаҳар ҳокими хотинининг маслаҳатидан ташқари иш қилмас эди. Шаҳар ахли бу ҳақда ҳокимга бирор нарса дейишга журъат этолмай, Афандига ялинишди:

– Мулла Насриддин, ҳокимга гапингиз ўтади, бир нарса денг, хотини билиб-билмасдан ишга аралаша бериб, қўлимизни боғлаб ташлади-ку!..

Афанди уларнинг илтимосини қабул қилди ва пайти келганда ҳокимга бир неча марта гапирди. Ҳоким ҳам Афандининг маслаҳатини маъқул топиб, хотинининг гапига қулоқ солмай қўйди.

Ҳокимнинг хотини бу иш ким томонидан бўлганини билиб, Афандидан ўч олмоқчи бўлди, уни хотини билан

Ўз бовига кўчиртириб келди. Ҳокимнинг хотини Афандининг хотинини қўлга олиб «эрингни ҳокимнинг олдида эшак қилиб мин», деб ўргатди.

Бир кун кечки овқатдан кейин ҳоким, хотини, Афанди ва унинг хотини – тўртовлон ўтиришган эди. Афанди хотинини эркалата бошлади, хотини «эмакланг» деди, Афанди эмаклаган эди, хотини унинг бўйнига рўмолини боғлаб, устига миниб олди ва «хих, эшагим хих!» деб ҳокимнинг олдида югуртира бошлади. Ҳоким қах-қах уриб кулди-да, Афандига деди:

– Менга нима деб эдингиз-у, ўзингиз хотинингизга нима бўляпсиз?

– Сиз ҳам шу ахволга тушиб қолманг, мендан ибрат олинг, деб шу ўйинни қилиб кўрсатяпман, – деб жавоб берди Афанди.

Ё ПОДШО ЎЛАДИ, Ё ЭШАК

Подшо Афандига бир эшакни мулла қилиб берасан, деб топширди. Афанди ўн йил муддат билан хизмат ҳақиға минг тилла сўради. Подшо Афандининг таклифига қўнди ва шундай шарт қўйди:

– Айтган мухлатингда эшакни мулла қилиб бермасанг бошингни оламан! Афанди ҳам шартга рози бўлди ва минг тилла билан эшакни олиб уйига жўнади. Афанди воқеани хотинига айтиб берган эди, у жуда қўрқиб кетди.

– Вой, шўрим қурсин, эшак ҳам мулла бўладими?

– Эй, хотин! – таскин бера бошлади, Афанди, – нимага қўрқасан, ўн йилгача ким бору ким йўқ, ё пошшо ўлади, ё эшак.